

STÁLE NA SPOLEČNÉ CESTĚ aneb Výchova srdce

Jiří Iliev

„Upadne-li jeden,
druh jej zvedne.
Běda samotnému, který upadne,
pak nemá nikoho, kdo by ho zvedl“.

Kaz 4, 10

My všichni (děti i dospělí) - hledáme, rozhodujeme se, kam jít (hledáme cestu od vzniku myšlenky). Každý pohyb - i sebemenší - je vlastně cestou a počátkem dobrodružství.

S tím souvisí i problém volby - hledání smyslu bytí. Řešením této otázky se zabývá každé dílo - „od hloupého Honzy k sci-fi“.

Tedy v každém díle se objevuje motiv cesty:

1. skutečné v prostoru, která se projevuje navenek pohybem,
2. duševní, při níž prožívá hrdina vnitřní boj. U obou je postaven před problém volby.

Dítě si ověřuje hodnoty, hledá, co je „dobré“ a co „špatné“. Klade rodičům i pedagogům otázku: „Kteří jsou /rozumějme hrdinové v knize, na plátně nebo obrazovce/ hodní a kteří zlí?“

My dospělí jsme postaveni do pozice rádců na této cestě hledání, musíme pomoci a vychovat děti ke správné volbě. Správné rozhodování můžeme prostřednictvím knihovny realizovat buď individuálně radou při výběru („konzultací“) nebo také mluvenou bibliografií a vyprávěním o knize na besedách. Na nich uvádíme nové knihy, připomínáme starší kvalitní tituly a současně tím ukazujeme cestu kladných postav v knihách a dětským čtenářům představujeme příklady hodné následování. Musíme mít neustále na zřeteli, že k nám přichází dosud nedotčené dítě - jsme ve výhodě proti knihovníkům vědeckých knihoven, kam chodí již hotoví lidé. Právě proto na nás spočívá daleko větší (ovšem nenápadná) odpovědnost při formování mladého charakteru.

Na základě zkušeností práce s dětmi i těmi staršími, které jsem měl možnost poznávat, dávám přednost vždy tištěnému slovu než vizuální recepci uměleckého díla (které třeba vzniklo na podkladě literární předlohy).

Před děti (diváky) klade definitivní tvar uměleckého díla a vytváří téměř anticky dokonalé vzory. Tím je i může srážet při uvědomování si vlastní nedo-

konalosti (zejména v období puberty), může v nich pěstovat pocit marnosti, protože se nemohou obecně uznávanému idolu ze seriálu nikdy přiblížit. Současných idolů krásy máme kolem sebe díky televizi až příliš. Je to ovšem krása povrchní (seriál se např. odehrává v laboratorně dokonalém prostředí restaurace, v níž se schází skupinka mladých lidí a vedou nikam nesměřující dialogy - Helena a její chlapci, dalším obdobným cyklem se stal seriál Beverly Hills 90210).

Mladý recipient si neuvědomuje pomíjivost těchto vnějškově atraktivních ideálů - my mu můžeme pomoci naší životní zkušeností: kolik již pamatujeme vln s herci, kteří byli pro svoji popularitu obsazováni do různých rolí. Můžeme si položit otázku jak dlouho jim tato popularita vydržela a jak dlouho zůstali v divácké paměti (např. Rodolpho Valentino, Marilyn Monroe, Jean Marais, Kevin Kostner).

Čtené (v prvních letech života v předčtenářském věku i slyšené) slovo vede nepochybně k většímu soustředění se na duši díla, na jeho vnitřní poselství, rozvíjení a utváření vlastních duševních obrazů. Při vnímání textu dítě směřuje více „dovnitř“ díla než při jeho vizuální a rychle plynoucí recepci. Je všeobecně známa a neustále zdůrazňována možnost se v textu vracet k přečtenému, prožívat některé pasáže znovu a hledat v nich třeba i další významy po prožitých životních zkušenostech.

I když si ani při četbě samozřejmě nemůžeme dělat iluze - také v tomto způsobu recepce mohou někteří čtenáři ulpívat na povrchu, na popisu (je ovšem otázka, má-li v některých knihách čtenář možnost jít po něčem do hloubky).

Současná doba přeje vizualizaci našeho životního stylu obecně a řada sdělení se k nám dostává v piktografických formách, které urychlují příjem informace a ještě více dynamizují naše horečné „probíhání“ životem.

Pro mnohé znamená toto tempo zejména to, že knižní informace jsou jakoby „upovídáné“, příliš mnoha slovy se popisuje to, co obrázek nebo filmový záběr ukáže v souhrnu okamžitě. Bohužel není čas na duši - mnohdy ani v rodině. Díla jsme navyklí vnímat rychlým čtením, mnozí absolvovali kurs rychločtení a tak se není čemu divit, že ho mohou aplikovat i na četbu krásné literatury.

Knihovna představuje prohloubení účinnosti rodiny a školy - mnoho společného a krásného (společnou cestu rodiče a dítěte mezi knihy, jejich setkávání nad knihou, předčítání před spaním a vysvětlování vztahů mezi lidmi, spojení s rodinnými zážitky). Za podstatné pokládám rozhodnutí vyjít na cestu za knihou a za ještě podstatnější to, že se na ni vyjde společně.

Připomenu zkušenost z rodinného kruhu - dědečkovou nejoblíbenější knihou byla Remarquova práce Na západní frontě klid a to proto, že dědeček byl těžce zraněným vojákem 1. světové války, které se účastnil ve věku hrdinů

Remarquovy ztracené generace. Maminku jako malou holčičku vedl po válce do divadla na brněnské představení Medkovy divadelní hry Plukovník Švec a četl s ní Langrovu knihu Pes druhé rotý. Tato díla zachycovala to, co sám prožil a osobním svědectvím doporučoval další generaci. 1/

Dobře vyprávěný příběh je pro mladého člověka - nebo malého člověka - důležitější a působivější než sebestřednější vědecká poučka. Život nelze sméstnat do vzorce nebo logicky naplánovat. Připomenu jeden z krásných dodnes půjčovaných románů - Vernovy Děti kapitána Granta. Je to rodinný příběh, jehož myšlenky nezestárly. V jakém stavu je mnoho rodin dnes, není nutno připomínat. Právě proto tato díla tohoto typu stojí za zamýšlení a zdůrazňování.

U Děti kapitána Granta připomenu námět: dva sourozenci hledají taťku, který ztroskotal na neznámém ostrově. Nemají úplné souřadnice tohoto místa. Rigorózně uvažující člověk by řekl - nemám podklady, je malá pravděpodobnost, že ho naleznou, situaci vzdám. Ne ovšem děti a navíc v románu. Nevzdávají se a s pomocí přátel dokáží nemožné. Zdůraznil bych autorův pozitivní přístup ke světu, k němuž by rodiče měli děti přivádět osobním příkladem i prostřednictvím literatury. Myslím si a mám i ověřeno opět z rodinného prostředí, že Vernovy práce jsou stimulující pro dosahování cílů ve skutečném životě bez ohledu na zemi a dobu, v níž jsou čteny. Příklad chlapce Roberta Granta povzbuzuje k naplnění životních cílů s vědomím, že lze na sobě pracovat a dosáhnout zdánlivě nemožného. 2/

I z dalších postav románu a situací si děti mohou hodně odnést do života - spojení lorda, prostých námořníků, bývalého majora, nepraktického vědce Paganela (jedna z nejkrásnějších postav románu) na cestě za ušlechtilým cílem - záchranou lidských životů. Záměr se podaří. Cestou se k výpravě připojuje jihoamerický Indián Thalkáv a další, kteří do pátrání zasahují. Dětem je zde poutavě předkládána solidarita (bez ohledu na sociální postavení), výchova k pomoci potřebným. Tedy to, co ve velké míře nacházíme u dalšího oblíbeného autora K. Maye.

V mnoha životních situacích zvažujeme, co je důležitější. Rozhodneme se pro prospěch a okamžitou výhodu nebo raději budeme mít čisté svědomí, ale zůstaneme chudí? Ze vzpomínek na dobrodružné příběhy, v nichž i hrdina musel volit, máme v paměti vyvrcholení honby za pokladem na Stříbrném jezeře v Mayově slavném románu. Filmový záběr na Cornelovu ruku, která svírá i po smrti zlatou vázu z indiánského pokladu, symbolizuje životní touhu po bohatství, které je někomu nad všechny jiné hodnoty.

Někomu se možná zdá tvorba Karla Maye romantická pro dnešní mladé čtenáře, neaktuální pro současný život, ale ověřil jsem si v práci s dětmi a se studenty, že K. May je autorem živým, oblíbeným a rozhodně vyslovujícím pravdy, s nimiž se mladí lidé ztotožňují. Kdybychom chtěli jen trochu

pochybovat o „aktuálnosti“ Mayových myšlenek, o zbytečnosti jeho apelu na lidskost, stačí pohlédnout do denního tisku. „S menšinami je podle něho /Vladimíra Žirinovského/ nutné naložit tak, jak to provedla Amerika s Indiány nebo Německo se Židy. Pokud se týká Pobaltí, bylo by prý užitečnější tamní obyvatelstvo vyhladit, než přiznat baltským republikám nezávislost“. Tolik z názorů Vladimíra Žirinovského. 3/

Albert Gore k tomuto problému mj. řekl: „Svět nemůže mlčet, když člověk požívající důvěry voličů hovoří o likvidaci lidí“. 4/ Domnívám se, že právě knihy, v nichž se lidé stávají bratry a soucítí s druhými, mohou nejlépe pomoci k utváření názorů, které se stanou protiváhou výše citovanému a s nimiž se jednou dnešní děti budou v dospělém světě setkávat. Budou na ně muset adekvátně reagovat, čelit jim.

I na poli dobrodružné tvorby se rozvinula silná konkurence, vycházející mnohdy z již tradičně oblíbených autorů. Jejich díla jsou nyní souběžně vydávána více firmami (případ K. Maye nebo J. Verna). Jedním z nakladatelství, která se programově a úspěšně věnují edici dobrodružné tvorby, a o jehož publikace je v oddělení dětí a mládeže brněnské Knihovny Jiřího Mahena velký zájem, je (vedle brněnského Návratu s edicí K. Maye) obnovené pražské nakladatelství Toužimský a Moravec. Práce této firmy spočívá na volbě poutavého a kvalitního dobrodružného příběhu ve spojení s výstižným ilustračním doprovodem a v celkovém kvalitním vypravení. Hovoříme-li o dobrodružné literatuře a její ilustraci v širších než jenom poválečných souvislostech, nelze pominout působení Toužimského a Moravece v meziválečných letech. Literatura pro mládež tvořila asi 80 % jejich produkce. Nakladatelství volilo pro svoje edice nejoblíbenější spisovatele dobrodružné literatury a kvalitní soudobé ilustrátory. Charakteristickým ilustrátorem pro několik generací čtenářů dobrodružné literatury se prostřednictvím produkce T a M stal Zdeněk Burian (byl kmenovým ilustrátorem T a M).

Kořeny firmy Toužimský a Moravec (značka Ta M s vyobrazením delfína) nacházíme již v roce 1920, kdy Jan Toužimský obdržel knihkupeckou koncesi pro Prahu XIII. (Vršovice). Byl zaregistrován jako nakladatelství, knihkupectví a antikvariát. Brzy se začal věnovat i nakladatelské práci. V té době pracoval nejstarší představitel tehdejší (a v roce 1990 obnovené) firmy Jaroslav Moravec (1909-1974) ve známém pražském Vilímkově nakladatelství. Oba majitelé pozdější firmy Toužimský a Moravec byli vyučeni v oboru - J. Toužimský se vyučil u firmy Srdce, J. Moravec u firmy dr. F. Bačkovský.

Jaroslav Moravec (1. 10. 1900 v Praze - 31. 10. 1974 v Praze) se vyučil knihkupcem u F. Bačkovského v letech 1915-1918 a pracoval u něho v letech 1918-1920 jako účetní. Současně se pokoušel i o vlastní nakladatelskou činnost edicí Saturn. V ní vydal např. díla E. A. Poea, J. Londona, R. L. Stevenson, A. J. Dawsona, H. H. Ewerse .

Po skončení vojenské služby se stal redaktorem ve Vilímkově nakladatelství (1922-33). V letech 1933-1949 působil jako knihkupec a spolumajitel vydavatelství T a M v Praze. Po r. 1949, kdy se ocitl také v Jáchymově, pracoval od roku 1950 jako hlavní účetní v n. p. Kniha. Po odchodu do důchodu psal knihy.

Publikoval v časopisech Kmen, Červen, Literární rozhledy, Pionýr a ve sborníku Lidé, věci, dobrodružství (1961 a 1964).

Moravcovy práce jsou většinou s indiánskou tematikou a některé příběhy těsně navazují na Mayovo dílo, z něhož některé práce J. Moravec přeložil. V Moravcově tvorbě se objevily také postavy z Mayových děl - Vinnetou, Sam Hawkens, Klekí Petra.

Moravcovi hrdinové, podobně jako postavy Mayových románů, hájí svobodu a odsuzují násilí na původních amerických obyvatelích. Také pro ně je hlavním soudcem jejich jednání svědomí a vyšší (nikoli světská) spravedlnost.

Z autorovy tvorby pro mládež připomeňme např. Válku bez skalpů (román, 1966), Klekí Petra, bílý otec Apačů (povídka, 1969), Zrazený tomahavk (román, 1971), Čtení z kamení (soubor povídek, 1974), Útěk z Onondagy (román, 1994). Prvními dvěma pokračovala a byla završena spolupráce se Z. Burianem. V 70. letech byly v němčině publikovány úryvky česky nevydaného faktografického příběhu Karel May v Praze.

Jaroslav Moravec se ve Vilímkově nakladatelství zaměřil na reklamní texty na knižních záložkách a tuto propagační práci úspěšně prováděl. V době tohoto působení ve 20. letech se poprvé profesionálně setkával také s knihami K. Maye a poznal tehdy i Zdeňka Buriana. Ten se stal později jedním z kmenových ilustrátorů T a M a Jaroslav Moravec s ním nepřerušil spolupráci ani po násilném ukončení práce nakladatelství v r. 1949.

Na sklonku roku 1932 spojil J. Moravec síly s Janem Toužimským a položili základ firmě, která se po dvacet let stala synonymem kvalitně vypraveného dobrodružného příběhu.

Vlastní program nakladatelství vycházel z edic děl Karla Maye. Zásluhou nakladatelství byl německý spisovatel „rehabilitován“ a navrácen na domácí knižní trh. Obnovené vydávání (bylo nutno překonat odpor k němectví a o to se zasloužil i výběr ilustrátorů) převyšovalo průměr. K těmto překladům se připojovaly i další dobrodružné tituly. S vydáváním Karla Maye započala již firma Jan Toužimský, která např. v letech 1930-1931 vydala tituly Old Surehand a Ve stínu padíšaha. Dobrodružný cyklus o osmi dílech rozprostřel široce rozvětvená dobrodružství na 3200 stranách a obsáhl na 300 ilustrací. Nakladatelství T a M na tento úspěch zdařile navázalo a vydalo více než padesát titulů děl K. Maye.

Největším čtenářským úspěchem se v letech 1939-1940 stala reedice úplného cyklu pěti svazků románu o Vinnetouovi (Indiánské léto, Rudý gentle-

man, Na válečné stezce, Do věčných lovišť, Vinnetouův odkaz), který pojalo roku 1993 do edičního plánu brněnské nakladatelství Radomíra Suchánka Návrat (5 sv. 1993-94). Zatím co Toužimský a Moravec úspěšně navázalo na meziválečnou produkci, Návrat jako nová firma se zaměřila na „návraty“ do věku čtenářské romantiky při zachování dobového koloritu svých publikací i za využití reprodukování např. Burianových olejů a kvašů.

Celkově se nakladatelství soustředilo zejména na literaturu dobrodružnou, romantickou a cestopisnou. Příběhy českých autorů i překlady vycházely v několika edicích. K nejoblíbenějším náležely dobrodružné edice S puškou a lassem, Hrdinové vzdušných bitev (od r. 1932, od r. 1937 vycházely v této edici pouze příběhy s Bigglesem), Romány, které psal život, Západ, východ, Povídky o zvířátkách a Polnice.

V době prosperity nakladatelství rozšířilo svůj tematický záběr na poezii - edici Kořeny, která obsahovala klasické i současné autory. Velmi populární se stala i edice „Kostka“. V této volné sérii se objevily tituly jako např. Škola v kostce, Národní hospodářství v kostce, Dějiny v kostce. Za války posilovala národní vědomí edice Romány, které psal život (o J. K. Tylovi, B. Němcové aj.), která vycházela od r. 1938. Později vyšla v této edici kniha I. Stonea Námořník na koni, „románový životopis“ J. Londona. Nakladatelství nepominulo ani dětské zájmy a vydalo několik „špalíčků“ (např. Špalíček nejkrásnějších pohádek, pověstí, báchorek a bajek).

Z vydaných cestopisů připomínáme práce E. Holuba (Černý ráj), A. Parlesáka (Habešská odysea), Z. M. Kuděje (Hostem u báťušky cara), dále díla E. S. Vráze, A. V. Friče a J. Kořenského. Nakladatelé nezapomínali ani na milovníky přírody a junáky.

Kromě příběhů z Divokého Západu a Orientu zabíraly značnou plochu publikace o leteckých dobrodružstvích britských letců. Pozornost se soustředila od roku 1937 pouze na Bigglese a jeho přátele od autora W. E. Johnse. Tento cyklus románů obsáhl šestnáct překladů Bigglesových dobrodružství, pokrývajících dějově léta 1. světové války až boje za 2. světové války. Vydavatelé si uvědomovali potřebu moderního kladného hrdiny, který by nebyl pojat jako postava z dávno minulých dob obestřená legendami. Navíc významnou úlohu hrála doba po skončení 2. světové války a zapojení československých letců v bojích mj. v Africe, na Blízkém východě a u RAF. Vydáním titulu Biggles jde do války se uzavřela řada oblíbených chlapeckých a k mužnosti vedoucích chlapeckých románů. Tisk byl započat roku 1939, ale kniha vyšla až s vročením 1946. Ji se uzavřel s krátkou pauzou v roce 1968 až do roku 1990 řetěz příhod, které, jak tomu bylo v Bigglesovi ve Španělsku nebo v Modrém nebezpečí, odrážely mezinárodní situaci. Myšlenky boje za svobodu, za demokracii a proti jakékoli totalitě promlouvaly zejména v titulech Biggles od velbloudích stíhaček, Návrat velbloudích stíhaček, Biggles ve Špa-

nělsku, Modré nebezpečí, Biggles vzdoruje hákovému kříži, Biggles na Borneu a Biggles jde do války.

Tyto dobrodružné práce uváděla reprodukce olejomalby Z. Buriana s postavou mladého válečného pilota J. Biggleswortha na pozadí leteckého souboje 1. světové války (použítá také v nově vydávaných příbězích v r. 1992 ovšem vždy s jiným pozadím, které uvádí do představovaného příběhu). Součástí Bigglesovy řady bylo jednotné řešení vazby všech titulů, jejíž kresbný motiv připomínal Bigglesovo první letecké „dobrodružství“ nad francouzskými zákopy s následným poznáním celého světa leteckou cestou. Burianovy oleje zdobí i přebaly další řady příběhů z Divokého Západu (Na jih od Rio Grande, Bílý Čejen aj.)

Jiné bylo řešení plastickými vazbami u K. Maye s barevným tiskem. Edice S puškou a lassem naopak vycházela z Burianova malířského umění v reprodukcích v mluvící vazbě. Burianovo umění se pojilo také s tituly E. Štorcha, do jehož knih v nakladatelství Toužimský a Moravec přispíval i kreslíř Jiří Wowk. Vytvořil pro nakladatelství několik stovek ilustrací. K dalším výtvarným spolupracovníkům patřili Artuš Scheiner a Cyril Bouda.

Na aktuální podněty ze světa reagovala drobná edice Polnice, která začala vycházet 18. 8. 1946 a byla otevřena příběhem Jiřího Kajera Byli čtyři. Za dva roky jejího trvání vzniklo třicet sešitů. Jako poslední číslo 30 vyšla 27. 1. 1949 Špaččí budka A. Lavreněva, B. Jevgeňova a N. Ljaška. Nakladatelská práce byla násilně ukončena v r. 1949 a činnost se obnovila 20. 4. 1990. Novou nakladatelskou epochu otevřel symbolicky letecký příběh W. E. Johnse Biggles a zlaté dublony (vyšel 10. 12. 1990) s obálkovou ilustrací Z. Buriana a s původními kresbami J. Wowka v textu. Následoval Návrat velbloudích stíhaček a další Bigglesovy příhody. Ve svazcích leteckého cyklu byly také použity původní Burianovy a Wowkovy kresby. Projekt vydávání Bigglesových příhod není omezen. Došlo pouze k malým změnám v uspořádání souborů - Návrat velbloudích stíhaček původně soustřeďoval povídky s dějem z let 1914-1918. Ve svazku, který vyšel po povídkách z 1. světové války, našli čtenáři ještě Bigglesovy válečné příběhy, které jsou v současném vydání vřazeny do Návratu velbloudích stíhaček.

V polistopadovém období se objevily také knihy J. Londona Jerry z ostrovů, Michal, bratr Jerryho a Joe mezi piráty, které pojí kromě autorova jména i Burianovy kvaše a olejomalby na přebalech. Nakladatelství si uvědomuje, že na oblibě jejich publikací měl velkou zásluhu obálkami i ilustracemi projev Zdeňka Buriana, a proto má zájem zachovat původní koncepci edic. Ačkoli je k dispozici řada Burianových děl, některá nebylo možno pro nedostupnost reprodukovat z originálů. Z toho vyplynula mimo jiné nemožnost detailní reedice původních podob obálek např. edice S puškou a lassem, jejíž dnešní podoba zachovává celkovou úpravu meziválečných publikací. (Mění

se pouze reprodukce malby v centru jednotné obálky v závislosti na obsahu představovaného díla.) V této edici např. vyšly T. Gredsteda Zpívající šíp a Syn prerie, M. Branda Modrá sojka a Bílý Čejen a Na jih od Rio Grande.

Obnovená edice Polnice (od 19. 3. 1991) obsáhla např. svazky Přítel mraků F. Fajtla, Molardovi piloti útočí V. Kubce, Stíhač z letadlové lodi J. M. Vašáka, Old Cursing Dry K. Maye, Křídla nad pouští V. Kubce, Tři mušketýři R. Kiplinga, B. Clarka Úvod do algebry, Mayův Blizzard a Posádka mrtvých (Série čtyř).

Koncem roku 1992 dostali čtenáři v řadě Knihy K. Maye nevydávaný a zřejmě jeden z nejkrásnějších Mayových románů Vánoce, později se objevily práce Poklad ve Stříbrném jezeře, Syn lovců medvědů a Duch prerie. Otevření edice se násobilo právě tímto počinem - jak sami editoři připomněli, román téměř šedesát let nemohl být vydán - zdůrazňoval Mayovy křesťanské a nadčasové myšlenky o smyslu lidského bytí a nutné pomoci bližním (tedy podstatu celé spisovatelovy tvorby). Práci dotváří množství kvalitních kreseb Gustava Kruma a mapka děje příběhu v zasněžených Skalistých horách i v českém pohraničí.

V roce 1993 dostali čtenáři Mayův román Odkaz posledního Inky (Dobrodružství v Jižní Americe. Upr. Mikuláš Moravec. Ilustroval Z. Burian. 441 s. Edice Knihy Karla Maye. 603. (33.) publikace.) Toto dílo vyšlo poprvé v Praze u Aloise Hynka v r. 1908 a za 85 let se dostalo k českému čtenáři přes 120 tisíc výtisků této knihy. Jiné tituly Mayových prací vyšly až ve dvanácti vydáních a dosáhly daleko vyšších nákladů (Syn lovců medvědů, Poklad ve Stříbrném jezeře, Duch Llana Estacada a Vinnetou).

V edici S puškou a lasem např. připravilo nakladatelství J. Altsheleovy Stopaře přední stráže (ilustr. Z. Burian), R. Beholzova Zvěda z tvrze Oswego (ilustr. Z. Burian), J. Moravcův Útěk z Onondagy (ilustr. Jan Sovák), W. Millerova Medvěda z hor a Bílého Buvola (ilustr. Z. Burian).

V edici Knihy Divokého západu nacházíme tituly jako třísvazkový román Nezkrotní Maxe Branda (Hvízdavý Dan, Noční jezdec a Sedmý muž) a Střílejícího blázna stejného autora (ilustrace Z. Burian, a J. Wowk, P. Barč). Edice Polnice představila např. Ch. G. D. Robertsovu práci Zálesákova kořist (svazek obsáhl také povídky F. Gerstäckera, J. Fencla, Ch. Robertse a M. Kosiny) s ilustracemi Z. Buriana a P. Barče. Profil doplňuje mimo edice Hugh Pendexter s titulem Dobyť Virginie opět s ilustracemi Z. Buriana.

Rovněž pro příznivce Bigglesových leteckých příhod se znovu jako ve 30. a 40. letech otevřela edice Hrdinové vzdušných bitev. Čtenáři se např. seznámili s epizodou Bigglesova působení v roce 1916 v Palestině proti německé výzvědné službě v titulu Biggles jde do války (ilustr. P. Barč), dostali se s Bigglosem a jeho kamarády až do SSSR (Biggles a modré nebezpečí, ilustr. Z. Burian) a v románu Biggles letí na jih poznali Mosyr - oblast při tureckých

hranicích , kde měl Biggles zorganizovat první letku mosyrského letectva. Pro značný zájem se od r. 1990 objevilo 2. vydání dobrodružného pirátského příběhu Biggles a zlaté dublony (ilustr. Z. Burian a J. Wowk) z oblasti Karibského moře.

Práce nakladatelství Toužimský a Moravec patří nesporně k nejlepším na současném poli edic dobrodružné tvorby. Nakladatelští pracovníci volí spisovatele a tituly, které kromě zábavy přivádějí čtenáře k vyšším hodnotám a zamyšlení nad životem.

Autoři - pohádkáři i tvůrci dobrodružných próz si uvědomili a svojí tvorbou předávali základní pravdu, kterou hodnotí jako neměnnou pro několik generací recipientů - nic neznamenaají vědomosti, společenská postavení a tituly bez srdce, protože základním předpokladem pro plně prožitý život je láska, citlivé jednání s lidmi a soucit s trpícími. Mladí lidé se snad víc než počítat a pochopit fyzikální zákonitosti musí naučit odlišovat dobro a zlo.

Mladí lidé nemilují a nestrání nejvíc tomu nejdokonalejšímu a nejvzdělanějšímu - podvědomě cítí, že v tom není pravda. Věří tomu, kdo má cit - pro lidi, zvířata, kdo je omylný. Protože ten chybující (a chyby si uvědomující) má pak také pochopení pro omyly druhého.

Děti se také na literárních vzorech učí nevzdávat zdánlivě ztracené situace - u nás je tomu např. učí v pověsti o brněnském kole lednický kolář Jiří Birk, ve Francii třeba děti kapitána Granta nebo Michal Strogov.

Toužíme po krásných zážitcích, sníme o čtenářské kultivaci, ale někdy se dítě „z domu“ neumí vhodně chovat (nedostatečná rodičovská výchova).

Pro nás z toho plyne doučit mladé čtenáře vztahu ke knize a přispět naším dílem k posunutí dětské a budoucí dospělé úrovně co možná nejvýše.

Poznámky:

1/ Vzpomínka Jiřiny Ilievové na čtenářské a divácké zážitky s otcem A. Limbergem, vojákem 1. sv. války.

2/ Jak vzpomínal otec Conju G. Iliev, patřily např. v meziválečném období Vernovy knihy Děti kapitána Granta a Michal Strogov k oblíbené četbě bulharských dětí (rovněž filmové přepisy – zejména sovětský z r. 1936 s Dunajevského hudbou – se těšily velké pozornosti). Také pod vlivem Vernových pozitivně smýšlejících hrdinů přerušil otec práci strojního zámečnicka a odešel studovat techniku do Slovinska (Lublaň) a později do Československa (Brno).

3/ Zastánce tvrdé ruky. Kdo je Vladimír Žirinovskij? Svob. slovo, 15. 12. 1993, s. 2.

4/ Jelcinovy personální změny. Svob. slovo, 17. 12. 1993, s. 2.